

FÜZZETEK

A Magyar—Török Baráti Társaság időszaki lapja
Macar—Türk Dostluk Dernegi Yayını

– Üç ayda bir çıkar –

Türkiye Cumhuriyetinin üç çeyrek yüzyılı

Türkiye bu yıl, 29 Ekim 1923'te Cumhuriyetin ilanı ile geçmişine kökünden veda ederek yeni bir yola girmesinin 75. yıldönümünü kutluyor. Bu yıldönümü ile, modern Türkiye'yi hayallerinde canlandırıp sonra da gerçekleştiren Mustafa Kemal Atatürk'ün bundan 15 yıl sonra 10 Kasım 1938'de hayata gözlerini yummasının yıldönümü, sevinç ve yasın her zaman rastlaşan bu yuvarlak yıldönümleri, her iki yönden de anılmaları gereğine dikkatlerimizi çekiyor. Bu anın önemini hisseden ve gelecek yılların da aynı ilkeler temelinde, bunlardan kaynaklanan başarılar ruhunda geçmesini dileyen herkese Macar—Türk Dostluk Dernegi de candan katılıyor.

Başlangıçlara uzandığımız zaman, Birinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da pek çok milletin, küçülen topraklarında, yıkılan ekonomileriyle, kıta ve dünya ülkeleri arasındaki yerini yeniden bulmak ve kendini kabul ettirmek gibi bir görevle karşı karşıya kalmış olduğunu hatırlatmamız gerekiyor. Aralarında, nispeten daha elverişli bir durumda yola çıkanlar olduğu gibi, çok derinlerden işe başlayanlar da vardı. Ülkelerinin parçalanmasına – ilkesel olarak haklı mıydılar haksız mıydılar, bu başka bir sorun – göz yumamayanlar da vardı, bu konuda gerçeklere basmasını bilenler de. Atatürk ve taraftarları için Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılması kabul edilebilirdi, fakat Sevr Barış Antlaşması'nın aşağılayıcı şartları kabul edilemezdi. Böylece, Anadolu'nun işgaline ve Antantın denetimini altına alınmasına karşı, millî bilinç ruhuyla Kurtuluş Savaşı başladı. Kendine güvenleri yeniden güçlenen askerler ve onlara katılan halk, birbiri ardına zaferler kazandı, bu ise Lozan'da çok daha elverişli yeni bir barış antlaşması imzalanmasına vardırdı. Nevarki sonunda oluşan devlet, katıksız bir millet-devleti olmadı ve bu durum günümüze kadar küçükü büyüklü gerginliklere yol açıyor.

Uluslararası alanda bir süre yalnız Sovyetler Birliği yeni Cumhuriyet'in yanında yer aldı; fakat sonra güçlenen bu yeni devlete gittikçe daha çok ülkenin gösterdiği ilgi arttı. Böylece gerek yurt içinde, gerekse dış politika düzeyinde manevî sermaye birikimi çabaları başarıyla neticelendi.

Türkiye Cumhuriyeti ilân edildiği zaman, ancak 30000 nüfuslu Ankara başkent oldu. Kuşkusuz bütün başarıların karizmatik önderi Atatürk, ilk cumhurbaşkanı seçildi, ölümüne kadar da cumhurbaşkanı kaldı. O zaman artık saltanat döneminin kesinlikle kapandığı ve ülkenin Avrupa'yı örnek alarak yeniden yapılanacağı açıklık kazanmıştı. Geçmişin ağır mirasının yanı sıra harp yıkıntılarının da büyük payı olduğu pek çok alanda çalışmalara adeta sıfırdan başlamak gerekiyordu. Sanayi yapısının ne kadar çarpık olduğuna tek bir örnek verelim: Mevcut fabrika ve atölyelerin en büyük çoğunluğu İstanbul'daydı, ama 1913'te bunların sadece 269'unda makine kullanılıyordu. Tarımda muazzam alanlarda

topraklar adeta orta çağ yöntemleriyle işleniyordu. Bir sıra kamu hizmeti Osmanlı İmparatorluğu'nda tanınmıyordu. Atatürk 1929'dan sonra ekonomide çeşitli olası modeller arasında devlet kapitalizmi örneklerinin yanısıra, biçimsel düzeyde Sovyet uygulamalarına da birçok yönden yer verdi, ama bunlar kapitalist koşulları oluşturma yolunda kullanıldı. Planlama Dairesinin kurulmasıyla, beş yıllık planlama dönemleri birbirini izledi. Bir sıra büyük devlet işletmesi kuruldu, bazı dallarda devlet tekelisi oluşturuldu. Belirli sanayi

kollarına, ilk plan döneminde hafif sanayiye, sonra da ağır sanayiye önemli alanlarına öncelik tanındı. Bu devletçi yaklaşım başlangıç döneminde yerinde bir adımdı, fakat sonraları giderek güçlülere yol açtı. Bu yüzden önce beş yıllık planlardan vazgeçildi, ardından da merkezden kurulan işletmelerin sayısı giderek azaltıldı.

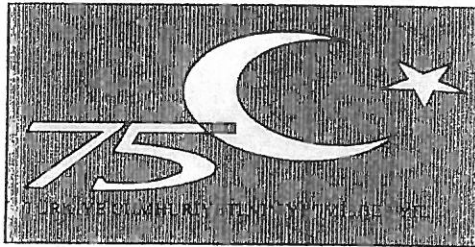
Hukuk düzeninin kurulmasına gelince, bu alanda açıkça Batı örnekleri izlendi. Nitekim, Medenî Kanun İsviçre ilkelere,

ticaret hukuku Alman, ceza hukuku ise İtalyan ilkelere dayanıyor. Sanat ve bilim hayatının temel kurumları, öğretimin yüksek okullar, üniversiteler, ilim cemiyetleri, il müzeleri, halk evleri, sonra yabancı ülkelerde öğrenim için burs düzeni, hepsi hızla yükselme hedeflerine hizmet ediyordu. İç gereksinimler nedeniyle Avrupa kıyafet ve şapka yasası, Latin harfleri ve soyadı kullanılmasına ilişkin yasalar çıkarıldı. Kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanınması, hak eşitliği alanında atılan büyük bir adımdı. Kuşkusuz, bu açıdan geleneklerin sıradan insanlar arasında ısrarla devam etmesi aynı bir sorun, ama yakın geçmişte uzun süre bir bayanın ülkenin başbakanı olması, zamanla gayet kültürlü ve erkeklerle her bakımdan eşit düzeyli kadın kesiminin oluştuğunu gösteriyor.

En ağırlıklı karar, devlet ve din kurumlarının birbirinden tamamen ayrılmasına ilişkindi. Buna bağlı olarak derviş tekkeleri kaldırıldı medreseler kapatıldı, imamlar memur kadrosuna alındı. Her ne kadar son yıllarda islamiyetin yaygınlaşması, herhalde kısmen de dinin biraz fazlaca arka plana itilmesine tepki olarak, Türkiye'de de kuvvetle etkisini hissettiriyorsa da, laik devlet ve özellikle de – şimdiye kadar üç kez müdahalede bulunarak ülkeyi Atatürk'ün çizdiği yola yönlendirmek gereğini duyan – ordunun Kemalist gelenekleri, her türlü dış entrikalara rağmen de esaslı bir değişiklik olacağından endişe duyulmaması için yeterli güvence olarak görünüyor. Bu sayede Mustafa Kemal Atatürk'ün şahsiyeti ve Türkiye Cumhuriyeti'nin şimdiye kadar gerçekleştirdiği gelişme, Üçüncü Dünyanın demokratik çözümler arayan halkları ve devletleri için örnek değerini koruyabilir.

(Çeviren: Yılmaz Gülen)

Géza Dávid

Emlékezés Mustafa Kemal Atatürkre, a 75 éves Török Köztársaság első elnökére, elhalálozásának 60. évfordulóján

Hetvenöt évvel ezelőtt, 1923. október 29-én Ankarában a Nagy Nemzetgyűlés kikiáltotta a Török Köztársaságot, amelynek első elnökévé Mustafa Kemal pasát választotta. Kemal 1934-ben hálás nemzetétől megkapta az Atatürk, a „Törökök Atyja” nevet, s egészen hatvan évvel ezelőtt, 1938. november 10-én bekövetkezett haláláig viselte az elnöki tisztséget. Az Atatürk név méltán illette meg Mustafa Kemalt, hiszen ő valóban atyja, megálmodója, győztes harcokban és szívós mindennapi politikai és építő munkában irányítója, szervezője, szíve-lelke volt annak a nagy történelmi átalakulásnak, amely az elaggott, halálra ítélt, soknemzetiségű Oszmán Birodalom romjain létrehozta a modern és életképes Török Köztársaságot.

Mustafa Kemal 1881-ben Szalonikiben született, s az első világháború előtti években fiatal vezérkari tisztként fontos szerepet játszott a török hadsereg modernizálásában. Az első világháborúban az ő nevéhez fűződtek a törökök sikeres hadműveletei, mindenekelőtt a Gallipoli félszigeten partraszállt brit inváziós hadsereg visszaverése 1915-ben. A következő évben a kaukázusi fronton is sikeresen harcolt az oroszok ellen. Ezek a sikerek biztosították számára olyan hírnevet és tekintélyt, hogy midőn az első világháborúban elszenvedett vereség nyomán elkerülhetetlenné vált az Oszmán Birodalom felbomlása, ő lett a török nép önállóságáért és szuverenitásáért folytatott nemzeti küzdelem vezére. 1918 után az Oszmán Birodalom nemcsak délkeleti, de töröklakta tartományait veszítette el, hanem a francia, az olasz, az angol és a görög csapatok a töröklakta Anatólia egyre nagyobb területeit kezdték megszállni. Kemal 1919 tavaszán az Anatólia-szerke kibontakozó spontán nemzeti ellenállás élére állt, s — barátai, munkatársai segítségével — a következő években ő szervezte és irányította a megszállók, majd az isztambuli szultáni kormány elleni fegyveres harcot, azt a négyéves szakadatlan küzdelmet, amely végül is a modern török állam megszületését eredményezte.

1919 nyarán a kelet-anatóliai Erzurumban és Sivasban tartott nemzeti kongresszusokon Kemal vezetésével fogalmazták meg a török nemzeti önrendelkezés és állami szuverenitás programját, amely a Nemzetgyűlés által 1920. január 20-án elfogadott Nemzeti Paktum alapjává vált. Miután Isztambul brit csapatok szállták meg, a Nagy Nemzetgyűlés 1920. április 23-án Ankarában ült össze. Mivel a szultán az angolok által okkupált Isztambulban tartózkodott, a Nemzetgyűlés magát deklarálta a török nemzeti szuverenitás megtestesítőjének, a törvényhozó és a végrehajtó hatalom birtokosának. Mind a Nemzetgyűlés, mind a nemzeti kormány elnökévé Kemalt választották.

A Nagy Nemzetgyűlés elutasította az imperialista hatalmak által Törökországra kényszerített Sèvres-i békediktátumot, amelyet 1920 nyarán a szultán képviselői aláírtak. A békeszerződés értelmében Trákiát, az égei szigeteket és Izmir környékét a görögök kapták, Anatólia déli és délnyugati részén pedig széles francia és olasz befolyási zóna létesült. Változatlanul fenntartotta a békeszerződés a kapitulációkat (az európaiak területenkívüli jogait), a nemzetközi pénzügyi ellenőrzést, valamint a nagyhatalmak különféle gazdasági kiváltságait és koncesszióit. Hamarosan azonban a háborúban győztes szövetségesek is belátták, hogy ezt a békeszerződést nem lehet a törökökre ráerőszakolni, ezért a következő évben tárgyalások kezdődtek annak revíziójáról.

Közben Kemal és hívei Anatóliában súlyos harcokat vívtak egyfelől a szultáni kormány ellenforradalmi csapataival, másfelől a francia és az olasz intervenciós egységekkel. A legnagyobb veszélyt azonban a görög támadás jelentette. A görögök már 1919 tavaszán megszállták Izmit és környékét, 1920 nyarán pedig megindultak Anatólia belseje felé. Kemal 1921 szeptemberében a Sakarza folyónál 22 napos csatában megállította a görög előrenyomulást, 1922 nyarán pedig Dumlupınarnál bekerítette és megsemmisítette a görög hadsereget. Ezután a görögök kénytelenek voltak az izmiri hídfőt is feladni, s kivonulni Nyugat-Anatóliából.

A katonai győzelmek után 1922 októberében a nyugati hatalmakkal is létrejött a fegyverszünet. A törökök visszakapták Kelet-Trákiát és Edirne városát, s Anatólia területéről eltávolítottak az utolsó nyugati katonai egységek, csak Isztambulban állomásoztak még egy évig angol megszállók. 1922. november 1-jén a Nagy Nemzetgyűlés határozatot hozott a világi és a vallási hatalom, a szultánság és a kalifátus szétválasztásáról, a szultánság megszűnéséről. Ezzel az Oszmán dinasztia és birodalma letűnt a történelem színpadáról. Az 1922 novemberében összeülő új békekonferencián már csak az ankarai kormány képviselte Törökországot. Az új békeszerződést 1923. július 24-én írták alá Lausanne-ban. A nagyhatalmak elismerték Törökország függetlenségét és teljes szuverenitását. A kapitulációk és a nyugatiak előjogai megszűntek, az ország gazdaságilag is teljesen önállóvá vált. Törökország lemondott a háborúban elvesztett nem török területekről, de megtarthatta Kelet-Trákiát és Edirnet. A megszálló csapatok kiűrtették Isztambult, az új Törökország fővárosa azonban nem a szultánok egykori székhelye, hanem a nemzeti mozgalom központja, Ankara lett. Itt ült össze az 1923-ban megválasztott új Nemzetgyűlés, amely a szenvedésekben és győzelmekben gazdag négyesztendei küzdelem betetőzéséeként, 1923. október 29-én kikiáltotta a Török Köztársaságot.

Az első világháború vesztesei közül tehát a török nép volt az egyetlen, amely nem fogadta el a Párizs-környéki

A Török Köztársaság kikiáltásának 75. évfordulóján

A budapesti Török Nagykövetség támogatásával nagysikerű díszhangverseny megrendezésére került sor a Zenakadémia Nagytermében október 15-én. A koncert előtt Ender Arat, Törökország rendkívüli és meghatalmazott nagykövete üdvözölte a közönséget, a hazánkban élő török kolóniát és a fellépő művészeket. Őszinte, baráti megnyilvánulás volt ez, és a jelen lévők nagy szeretettel fogadták a hivatalát csak pár hete elfoglaló nagykövet magyar nyelvű beköszöntőjét. (Emlékeztünk szerint első esetben fordult elő, hogy Budapestre akkreditált török diplomata anyanyelvünkön szolt nyilvános rendezvényen a megjelentekhez.)

Az ünnepi hangversenyen a Magyar Rádió és Televízió szimfonikus zenekarárt Alpaslan Ertüngealp vezényelte. (A dirigenssel készült interjúnkat a *Török Füzetek* ezév szeptemberi számában közzétük.)

Először Ulvi Cemal Erkin (1906 — 1972) „Köçekçe — szimfonikus tancok” című művét hallhattuk a karmester és a zenekar kitűnő interpretálásában. A mester e legnépszerűbb művét 1943-ban komponálta; ősbemutatóján az Elnöki Szimfonikus Zenekart E. Praetorius vezényelte. A régi időkben — olvashattuk a műsorfüzetből — a férfi táncosokat „köçek”-nek nevezték, különleges tancukat pedig „köçekçe”-nek. E tancokat a gyors, egymást követő részek jellemezték, így egyfajta szívet alkottak. A zeneszerző úgy dolgozta fel a „köçekçe”-t, hogy megőrizve a török zene eredeti jellegét, polifon szerkesztést használt. A Köçekçe — amely a hagyományos török zene harmonikus, melodikus

és ritmikus karaktereit tükrözi vissza — talán az egyik legismertebb török zenedarab külföldön.

Ezt követően került sor Bartók Béla III. zongoraversenyének előadására, amelyet Hüseyin Sermet „állami művész” címmel kitüntetett török zongorista adott elő nagyszerű stílusérzékkel és kiváló technikával.

Hüseyin Sermet nem ismeretlen a magyar közönség előtt, de több európai nagyvárosban is gyakran hangversenyeztek. Fellépett Japánban, Mexikóban és az Amerikai Egyesült Államokban. Nagy sikerrel szerepelt rangos fesztiválokon (Amsterdam, Brüsszel, London, Milánó, Párizs, Santander, Vence, Zürich, Yokohama), és olyan világhírű karmesterekkel működött együtt mint Doráti Antal, A. Lombard, L. Foster, F. Leitner és mások. Az elmúlt két évtizedben szinte valamennyi jelentősebb nemzetközi versenyen részt vett, kitűnő eredményekkel dicsekedhet, hiszen többször nyert első vagy különdíjat.

A hangverseny befejezéseként Ahmet Adnan Saygun (1906 — 1991) II. szimfóniája csendült fel.

Saygunról, a népzene tudós mesteréről, aki török népzenei forrásokon alapuló gyűjteményt hozott létre többször megemlékeztünk már a *Török Füzetek* hasábjain. Mint ismeretes: őszinte barátság fűzte Bartók Bélához, akivel együtt gyűjtöttek népi dallamokat Anatóliában.

A II. szimfóniát vastappsal fogadta a közönség, ami mindaddig nem csillapult, amíg a művészek ráadásaként el nem játszották Ferit Tüzün (1929 —) Esintiler című művét.

Társaságunk a Nemzetek Házában ünnepelte meg a háromnegyed évszázados évfordulót. A rendezvényen először elnökünk, Dávid Géza, majd Ender Arat rendkívüli és meghatalmazott nagykövet üdvözölte a megjelenteket, s méltatták a jeles évforduló történelmi jelentőségét. A török Himnusz elhangzása után Katus László professzor, a Janus Pannonius Tudományegyetem tanára tartott előadást. Katus professzor gondolatgazdag megemlékezésében ismertette a Török Köztársaság kikiáltásának előzményeit, beszélt a török nép hősiességéről, Mustafá Kemal Atatürk világtörténelmi jelentőségű katonai és politikai tevékenységéről s méltatta a nagyszabású államférfi életútját.

A rendezvény után kötetlen, baráti beszélgetésre került sor, melyen török barátaink — a „3 testvér” török étterem és a Török—Magyar Üzletemberek Egyesülete — jóvoltából török édességkülönlegességek gazdag választékában részesültek a megjelentek.

Társaságunk rendezvényéről a Magyar Távirati Iroda kommunikátort adott ki, és beszámolt arról a napi sajtó is. A sajtó kiemelte Süleyman Demirelnek, a Török Köztársaság elnökének a *Török Füzetek* szeptemberi számában megjelent írását, amelyben a Magyar—Török Baráti Társasághoz és rajta keresztül a magyar néphez intézett üzenetet.

Mindkét rendezvényen jelen volt Éliás Pál, új isztambuli főkonzulunk, a Török—Magyar üzletemberek Egyesületének elnöke, Osman Şahbaz és az egyesület több tagja.

✎ F. Tóth Tibor

imperialista békediktátumot, hanem harcba szállt nemzeti területei és állami önrendelkezése védelmében, s egy igazságosabb békét tudott kiharcolni a maga számára.

A török nemzet függetlenségi harca sikeresen befejeződött. A harcmezőn aratott győzelmek után nehezebb feladat várt Atatürkre és munkatársaira: az új köztársaság belső megerősítése, intézményrendszerének, államapparátusának felépítése, a török társadalom modernizálása, vagyis a polgári forradalom végrehajtása. Kemal Atatürk éppen azzal vált a 20. század egyik kimagasló történelmi személyiségévé, hogy a katonai sikerek után ezt a nehezebb feladatot, a modern társadalom és a világi és polgári nemzeti állam megteremtését is eredményesen megoldotta. A köztársaság kikiáltását követő években ennek érdekében jelentős reformokra került sor az élet minden területén. E reformok annak a hat alapelvnek a jegyében születtek, amelyek Atatürk 1923-ban szervezett pártjának, a Köztársasági Néppártnak a programjában szerepeltek, s amelyek a köztársaság 1924. április 20-án elfogadott alkotmányába is bekerültek: nacionalizmus, republikanizmus, szekularizmus, populizmus, modernizmus és etatizmus (a gazdaság állami irányítása). Ennek megfelelően az államot teljesen elválasztották az iszlám vallástól, amellyel az egykori

oszmán államszervezet egybefonódott. A bíráskodást és az oktatást kivették az egyház kezéből, a kalifátust eltörölték. A Koránon alapuló vallási jogrendszer helyébe új, modern polgári és büntetőjogi kódexet vezettek be. Az alkotmány általános választójogot biztosított előbb a felnőtt férfiak, majd 1934-től a nők számára is. A reform egyik fontos mozzanata volt a nők emancipációja, valamint az európai viselet és névadási formák meghonosítása. Jelentős erőfeszítések történtek az oktatás, az iskolarendszer fejlesztése terén, az arab írás helyét pedig elfoglalta a latin betűket használó új török abc. Az 1930-as években került előtérbe az elmaradott gazdaság fejlesztése az állam jelentős közreműködésével. A harmincas években Törökország egyre fontosabb tényezőjévé vált a délkelet-európai és a közel-keleti térség nemzetközi politikájának. Atatürk külpolitikájának látványos sikere volt a kibékülés Görögországgal 1930-ban, s kezdeményező szerepet játszott az 1934. évi Balkán paktum létrejöttében is. Midőn hatvan évvel ezelőtt elhunyt, egy konszolidált, politikailag és gazdaságilag megerősödött államot, a modernizálódás és a polgárosodás útján megindult társadalmat hagyott népére a „Törökök Atyja”.

✎ Katus László

Mikes Kelemen és a Szülőföld

„Az erdélyi önéletrajzírók alkotják a természetes előjátékot Mikes: Törökországi Leveleihez. Ők mintegy faji előzményei a mikesi műnek, korábbi hajtások abból a talajból, ahonnan Mikes kisarjadt. Mert az ő összetett lényében és hányatott életében az alapvető, a legfontosabb mégis az erdélyi származás.” (Veress Dániel) Mikes volt a legerdélyibb erdélyi, talán mert hazája földjét egy hosszú életen át nem láthatta viszont, csak messziről, hegyek ormáról a „köpönyegét”.

Mikes Kelemen a magyar olvasók tudatában nem pusztán egy író, hanem egy teljesebb erkölcsi való is, „Zágon” és „Rodostó” összekapcsoltságában szimbólummá nemesedett morális példakép. Miközben tényként fogadta el a kényszerűséget, bölcs és derűs fölényrel vívta meg harcát az általa megváltoztathatatlanul, nemcsak elviselte azt, hanem gyakran fölébe is emelkedve erkölcsileg és lelkileg.

Gondolkodására, érzelmvilágára jellemző, hogy világba hullottságát, bujdosását 1707-től, Erdély elhagyásának időpontjától számította. Számára az Otthon, a Haza, a Kárpátok karéján belül fekvő föld volt. Ezen kívül minden földrajzi táj, ahol hányattatásaiban megfordult, neki csak külföld, ő pedig nem több, mint idegenben bujdosó. Élt akkori világvárosokban, királyi udvarokban, főúri kastélyokban. Rodostói kopott szállásának ablaka alatt a Márvány-tenger vize hullámozott. Szemtől szembe láthatta a kor hatalmasságait. Hajózott, majdnem hajótörést szenvedve, az Északi- és a Földközi-tengeren, csónakázott a Visztulán, a Szajná, a Dunán, és mégis ... mégis vénember koráig az Oltot, a Szamost, a fürgé Bodza patakát emlegette. Átkelt a Balkán hegységeken, de emlékezete az erdélyi „nagy hegyeket” dédelgette. Fülében itthoni malmok, fenyőörökök hasító fűrészek kelepeltek, sivítottak. Sétált Versailles-ban, de orrában a zord háromszéki fenyvesek gyantás illatát, a havasi kaszálók keserű-savanyú szagát érezte holtáig. Így a háromszéki ásványvizek pezsgését, a mézespogácsa édességét, a mézsör ízét kívánta. Visszaemlékezett a Kolozsvárt sült kenyér illatára, képzeteiben a csurgatott téstaleves páráját szippantotta, leveleiben a kolduslábnak nevezett csörögést emlegette, de leggyakrabban a káposztát, melyről több mint tíz levélben esik szó. A hontalan bujdosó nemcsak felidéző képzeletével, hanem szemével, fülével és nyelvvel is emlékezett szülőföldjére.

„Ő zágoni fenyőlevél-tobákkal veszejt meg a török muskoltájt. Ő maga is restellte ezt a gyerekséget, de hát kibe mit oltott az Isten, az ellen hiába rugdolódzik. Már rég leszokott mindenféle bolondságról, nem tekintet a török asszonyok feredzséje alá, a Susika nevét sem metszi már bele ifjú citrusfák sima bőribe, de a zágoni szag nélkül csak nem tud ellenni. Az erdélyi atyafiakkal küldet magának hébe-hóba egy zacskóból fenyőlevelet herbaté gyanánt, s ha annak a füstjébe takarózhat, akkor nincs semmi baj. Csak a szemet kell lehunyni, s egyszerre otthon van a Mikes portán. Ilyenkor magától szalad a penna a papíron, s alig győzi a versenyt a vidám gondolatok felhőfutásával. De mikor elfogy a füves zacskó, akkor hiába küldi a halebi basa (értsd: aleppói pasa) a latakia: nem látni a kék füstben semmit, s nagy házagok maradnak a diáriumban.” (Móra Ferenc)

Ez jelentette számára az örökre elhagyott, mégis legkedvesebb tájat, a zaklatottan is szép gyermekkort, a korán megszakadt serdülőkort. Egyszer az a hamvas ifjúságot, amelyet egyetlen szépségnek érzett hazaszálló képzelete.

Hogy mennyire tudat- és szívemélyig ható volt Mikes szülőföldhöz való kötődése, azt leginkább az „édes néne” alakjának megteremtése bizonyítja. A nőrokon kitalálása és életre keltése csak másodsorban volt írói megfontolás eredménye. A levélíró elsősorban egy érzés szorongató parancsának engedelmeskedett, tollát a hazavágyódás mély nosztalgiaja, a szülőfölddel való kapcsolatteremtés vágya mozgatta. A körüludvarolt, körülhízelgett, megpirongatott, panaszt és okoskodást egyforma türelemmel, „elviselő” rokon hölgy azért kellett Mikesnek, hogy mindig ott

legyen keze ügyében az igazi erdélyi nemesasszony, akivel magától értetődő természetességgel, közvetlenséggel tud „beszélgetni” élete folyásáról, mindennapi gondjairól, az eseményekről, vágyairól, aggodalmairól és főleg hazasóvárgásáról.

Az „édes néne”, akinek Mikes volt — ő, áldott önző kisa-játítás! — a legdrágább és legkedvesebb atyafia, nagyon hálás beszélgetőtárs volt, s Mikesnek nemcsak a családot, hanem a társasági életet is pótolta, már amennyire pótolhatta. Aztán idő múltával ez a kapcsolat halkul, majd elszűnik, érzelmileg kiszikkad: nincs már kedve Mikesnek az önámító játékhoz. És az egész illúzióteremtés abban a pillanatban meg is szűnik, amikor a bujdosó hivatalos engedélyt kap arra, hogy erdélyi rokonainak levelet írjon, melyben így szólal meg: „bízunk, és mindaddig reméljük, hogy meglátjuk azt a Tündérországot, valamég élünk. Ha meghalunk azután lássa meg akitől lehet”.

Szülőföldhöz kötődését az anyanyelvhez való viszonya által érzékeltethetjük a legpontosabban.

Mikes számára a hosszas bujdosásban változatlanul megőrzött nyelv a fennmaradás, a túlélés, az önmegtartás eszköze volt. Személyiségének megfogalmazási lehetősége, védekezés és furfangos rejtőzködés az otthontól oly idegen világban, az állandó várakozásban, az örökös bizonytalanságban. Veress Dániel szerint ösztönmélyi ingerek is sarkallták a nyelvi remeklésben, s ez volt az a széttéphetetlen szál, mely szülőföldjéhez kapcsolta, ez volt nyomorúságában egyetlen vagyona, mely elkobozhatatlanul az övé volt. Íme „az én szívemnek minden zsebje, ránca, fiókja tele a kédhez való szeretetemmel” vagy „maradok a kéd láncos, madzagos és köteles szolgája”. A levelekben a szülőföld lelki valóságként, állandó hangulati elemként, utalásokban jelentkezik. „Már mi itt derék házas-tüzes emberek vagyunk, és úgy szeretem már Rodostót, hogy el nem felejthetem Zágoni”; „Jobban szerettem volna káposztásfazék lenni Erdélyben, mintsem kávét ivó findzsája a császárnak”.

Társai beletörődtek abba, hogy „amint vonják, úgy kell táncolnunk”. Mikes az isteni mindenhatóság sugárzásában szemléli, fogadja el élete mindennapi eseményeit, történéseit. „Aki minket teremtett, legyen meg az akaratja rajtunk”; „Aki a keresztest adja, a vigasztalást is attól kell várni”; „Aki a hideget adja, mentét is ad melléje”; „Aki minket idehozott, a gondunkat is viseli”.

A hontalan bujdosó végezetül már azzal vigasztalja magát, hogy tulajdonképpen az is mindegy, hol él az ember, Zágonban vagy Rodostóban, hiszen a föld minden pontján egyformán közel és egyformán távol van mennybeli, igazi hazájától. Az emberfia számára, aki csak zarándok e földi tereken, egy marad: zúgolódás nélkül, alázattal beletörödni a felső döntésbe, hiszen „az ostort holtig kell csókolnom”. Az ő vallásossága azonban kompromisszumos: elismeri a Teremtő kezét, akaratának érvényesülését, de meggyőződése, hogy a dolgok megváltoztatására, nemkülönben önmagunk jobbítására kötelesek vagyunk erőfeszítést tenni, tehát az embernek, minden egyes embernek feladatai, céljai vannak az isteni végzés folytán e világban.

A P. E. grófnőhöz intézett, számtalanszor elismételt kérdés: „szeret-e kéd engem” nem nagynénjéhez szól, hanem szülőföldjéhez, melyet ezen keresztül vallat, hogy „van-e szükséged az én emlékezésemre?”, vagy „megfeledeztél-e rólam”, egyszerűen: szülőföldem, e bűnömmel, hogy elhagytalak, mégis ... mégis szeretsz-e engem?

„Ő írt magának éjnek évadán,
Gubbasztott híven csöndes bánatán,
A mulandóság ült szemben vele.
S míg egyre-másra gyűlt a levele,
Erdélyt siratta, és az égre gondolt
A halottak közt maga is halott volt.”
(Juhász Gyula: Mikes)

↳ Obernauer Gréta

Mikes leveleiben a törökországi szőlőtermesztésről

„Itt pedig annyi szőlőhegyek vannak, hogy másutt egy várme-
gyében elég volna.”

A Rodostó környéki szépen művelt földek és gyümölcsösök, a szőlőhegyek látványa gyönyörűséggel töltötte el a levélíró Mikes. Leveleiben gyakran számol be a törökök földművelési szokásairól, a szántás-vetés, az aratás, főként a szőlőtermesztés módjáról.

Törökország gyümölcskülönlegessége, a „hétyszer hozó” szőlő ámulatba ejtette. Már a 3. levelében rácsodálkozik a „szőlőfa” szilva-
szem nagyságú termésére, különösen a gyümölcs folytonérő tulajdon-
ságára: „De a' csudálatos, hogy egyfelől az ágain ért szőlők voltak, másfelől még csak tiszta egres volt; másfelől pedig még csak akkor kezdett virágozni. A három része az esztendőnek, hogy mint munkálkodik a szőlőtőn, itt egyszermind meg lehetett volna látni.”

A törökök szőlőművelését az általa ismert hazai műveléssel veti egybe, mint az a jó gazda, aki a másét látva is a magáéra gondol: „Itt pedig meg nem karózzák a szőlőt, mint nálunk, azért is az ágak mind le vannak hajolva, a szőlőgerezdet a levelek befedvén a földet is árnyékban tartják...”

Aztán rögtön meg is magyarázza ennek okát: „...e' pedig szük-
séges ezen a meleg földön, ahol nyárban igen kevés eső jár, így a föld nedvesen marad, és a szőlő nem szárad el.”

1760-ban írt misszilis levelében ezzel egészíti ki a látottakat: „Az igaz, hogyha az abafáji szőlőt úgy mívelnék, mint itt, nem kedves italú borok volnának.”

Mikes nemcsak Erdélyben, hanem Rákóczi mellett az ország más részén, így Tokajban is megfigyelhette a hazai karózás szokását. Viszont az alföldi karó nélküli szőlőművelést nem ismerte. A szőlőtermesztésnek ez a módja a hazai kultúrában a török hódoltság ideje alatt, különösen a Duna-Tisza közén terjedt el a 17. század vége felé. Ebben az időben a szőlőművelési és borkészítési eljárás — török hatásra — balkáni jellegű ezen a vidéken. Ennek jellemzői között találjuk többek között a karó nélküli művelést.

Sok-sok év múltán a 169. levelében ír újra Mikes a törökök szőlőművelési szokásairól. Ekkor már hat hónapja nem esett az eső, mégis bő volt a termés, és úgy látszott, bor is lesz elég. Mikes gyakorlatias gondolkodásáról vallanak e sorok: „Másutt ilyen szárazságot az éhség követné, de itt csak terem minden bővön, úgy

tetszik, mintha a föld is hozzá szokott volna a szárazsághoz... Ha itt annyi esők járnának, mint másutt, a bor igen szűk volna, mert itt a szőlőköt fel nem karózzák, mind elrothadna, amelytől itt igen tartanak, hacsak két nap vagyon is eső.”

Mindebből levonja a végső következtetést: „...ha itt a szőlőköt felkaróznák, mind elszáradna.”

A 65. levélben eltöpreng a szüret idejéről: „...mitől vagyon a', hogy a szüret csaknem mindenütt egy tájban vagyon. Az aratásban nagy különbségek vannak, hol előbb, hol később aratnak ... de a szüretet csak akkor kezdik, mint nálunk ... ebben az országban a' bizonyos, hogy nagyobb melegek vannak, mint Erdélyben, mégis a szüret itt csaknem azon a napon kezdődik, mint ott ... Mindazon által nekem úgy tetszik, hogy az olyan meleg tartományokban, ahol majd tél sincsen, legalább egy hónappal előbb kellene szütni, mint nálunk.”

Szüreti tapasztalatairól a 77. levélben számol be. Csalódottan jegyzi meg, hogy „...az ősz a legszebb része az esztendőnek, a szüret pedig a legszomorúbb része itt a mulatságnak.”

Majd feldereng szeme előtt a hazai szüretetek kedves képe: „Az úri asszonyok, leányok oda kimennek, ebédelnek, és mulatják magukat. A bort edesebbé teszik jelenvaló léteikkel és szedésekkel.”

A folytatásból megtudjuk Mikes csalódottságának az okát: „Itt pediglen a szőlős gazda megfogad két vagy három embert, azok szedik, és puttonokban a szőlőt hazahordják, és ki-ki a maga házában szűri, igen nagy csendességgel.” (Mennyire hiányolta a társaságkedvelő Mikes a hazai szüretetek vidám hangulatát!)

A további eseményekről már nem számol be. Ennél fogva borkészítés munkafolyamatairól a levél alapján nem tudunk meg sokat. Csak az nyújt támpontot, hogy háznál szűrték. Ha abból indulunk ki, hogy az alföldi szőlőtermesztés és borkészítés, mint említettem, török hatásra balkáni jegyeket őriz, akkor vissza lehet vezetni, hogy Mikes idejében hogyan zajlott ez Törökországban.

A 77. levélben végső soron nem tisztázódik, hogy Mikes a vegyes lakosságú Rodostó közelében kiket látott szüretelni.

Arról nincs adat, hogy 1726 táján szabad volt-e a törököknek szőlőt termeszteni és bort készíteni. A 184. levele végén (1751) a törökök vallását, vallási szokásait bemutatva egy fél mondattal utal csak erre: „Ezek a bort titkon megisszák...”. Borfogyasztásukkal kapcsolatban azonban megjegyzendő, hogy a Korán azt csak elvben tiltja. Az évszázadok során különbözőképpen értékelték a tilalmat. Időről időre megtiltották ugyan egyes uralkodók, de az sohasem tartott sokáig. Lassan enyhült a szigor és újból sokan lették örömeiket a borivásban.

A szőlőművelésről, borkészítésről Mikes említett misszilis levelében találunk összegző képet: „Itt pedig rettenő sok bor terem és sokszor mód nélkül edesek, kivált a veres. De a bor itt nem állandó; attól is van, mert itt pincét nem szabad tartani. Minden szőlőmunka abból áll, hogy szüret után mindjárt megmetszi, semmi ágat nem hágy, kétszer imígy-amígy megkapálja, azután a bő szüretet várja. Itt nem tudják, mi a karózás, se sem más munka nincsen a szőlővel; itt a gyönyörűséges veres muskotály szőlő, amely talán mind Erdélybe, mind Magyarországra ritka. Itt vagyon olyan szőlő, amely hétszer hoz szőlőt; az első hozásbéli gerezdek igen nagyok, amint hogy egy szem szőlő egy szilványi nagyságú, a több hozások csak egresnek valók.”

Mikes szerette volna az otthoniakat tapasztalataival gyarapítani. Szeretett volna többek között szőlőmagot küldeni az otthoniaknak, Erdélybe — ahogyan emlegette —, a drága Tündérországba, gyermekkorra színhelyére, szülőföldjére. „...venigét küldhetnék, de nem lehet a levélben tenni, hanem a magjából annak idejében küldök.” — írta 1761. március 19-én, de megvalósítani már nem tudta, mert október 2-án pestisben meghalt.

Bármennyire is csodálta, élvezte élete végéig a török föld „gyönyörűséges, édes szép” szőlőjét és borát, valójában soha nem szűnt meg vágyakozni a hazai, olykor „savanyó” borok után: „... oh! mely edesek azok Abafáján, és mely keserűek nekem itt az édes borok!”

✍ Györgyné Solyom Ágota

VISSZA A FELADÓNAK

KAJÁN TIBOR RAJZA

Török szőnyegek nyomában Kalotaszegen

Az anatóliai, ún. erdélyi szőnyegek csoportjába tartozó 16–18. századi csomózott szőnyegek már-már fogalomvá váltak. Történetük, sorsuk, magába foglalja szűkebb-tágabb környezetük több évszázados történelmét.

A szőnyeggyűjtők, kedvelők vagy csupán a „Tapetococcus anatoliensis” vírussal fertőzöttek népes csapata a világ minden táján áhítattal ejti ki a „transzilvániai szőnyeg” nevét. Mit takar ez az elnevezés? Egy alkalommal említettünk néhány mondatot származásukról, korukról, jellemzőikről (I. Török Füzetek, 1993. évi 4. sz. p. 7–8.), de ezzel a téma nincs kimerítve.

Az „erdélyi török szőnyegek”-nek különleges a története, s talán ez okból árgus szemek figyelik mindegyiküket: Hol vannak? Hová lettek? Hová lehettek? De miért kelt minden egyes példányuk oly nagy izgalmat azon túl, hogy régiek, ritka szépek és nagyon értékesek?

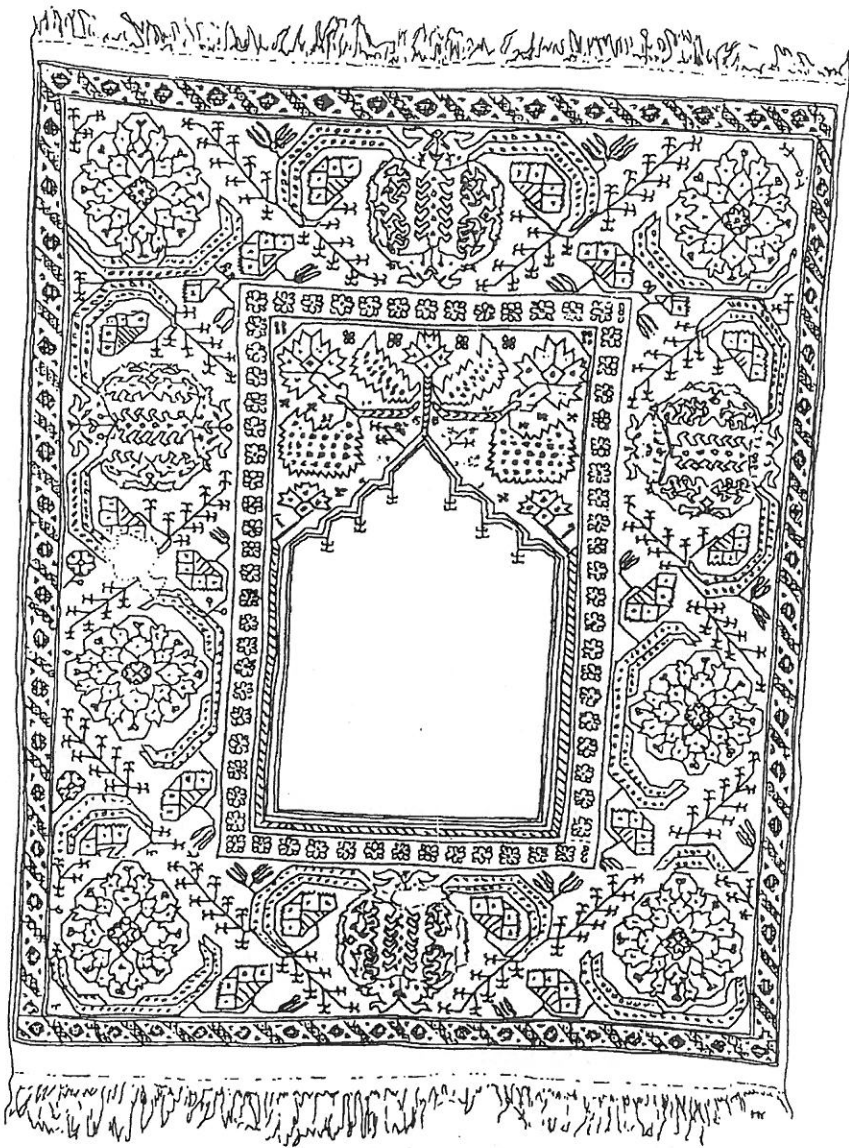
Az erdélyi usak, gördesz, ladik, kula stb. szőnyegek egy bizonyos korszak jellegzetes művészi termékeiként kerültek Európába, elsősorban Magyarországra, Erdélybe, ahol nagy számban maradtak meg, főként a protestáns templomokban, bár a történelem viharai sok esetben számukra is szétszórattatást eredményeztek.

1914-ben néhány lelkes szőnyegrajongó szakember (Csányi Károly, a budapesti Iparművészeti Múzeum igazgatója, Csermely Sándor múzeumi őr és Layer Károly múzeumi segédő) gróf Teleki Domokos kezdeményezésére elhatározta, hogy „az Erdély területén szétszórta” található török szőnyegek egy kiállítás keretében összegyűjti, és „egyfelől előzetes tanulmányozás és összehasonlítás céljából, másfelől mivel ekként alkalom nyílnék egy nem-mindennapi látványosság bemutatására”, a budapesti Iparművészeti Múzeumban a közönség elé tárta az említett szőnyeget.

A kiállított darabokról „Leíró lajstrom”-ot készítettek, melyet gróf Teleki Domokos saját költségén nyomtatott ki. A katalógus felsorolja valamennyi bemutatott szőnyeget (összesen 312 darabot), származási helyüket, készítési idejüket, méretüket és rövid leírásukat; némelyekről fényképeket is közöltek.

A jegyzékben szereplő szőnyegek egy részének további „élete” is nyomon követhető. Némelyek Budapesten maradtak, de többségük visszatért eredeti erdélyi tulajdonosaihoz. Am a világháborúk alatt és után többen közülük nyugati gyűjteményekbe vándoroltak (egyesek legálisan, mások számunkra ismeretlen módon). Tulajdonlásukról több szakmai cikk, tanulmány jelent meg — többek között — a *Hal* című folyóiratban is.

A közelmúltban lehetőségem volt arra, hogy eredeti őrzési helyén tekintsek meg két, az 1914-es budapesti kiállításon bemutatott és a „Leíró lajstrom”-ban szereplő erdélyi török szőnyeget. Az egyikhez a magyar történelem egyik szomorú eseménye fűződik a helyi lakosok elbeszélései alapján. A 17. századi, feltehetőleg az anatóliai Gördesben csomózott szőnyeg a kalotaszegi Körösfőn, a sok évszázados református templomban várja az idők múlását. E darab a legenda szerint II. Rákóczi György tulajdona volt, és amikor a fejedelem 1660. május 22-én a szászfenesi csatán a törökök elleni

II. Rákóczi György 17. századi egyimafülkés gördesz szőnyege (Körösfő)

csatában súlyos, életveszélyes fejsérülést szenvedett, a közeli település egyik családja ápolta, gondozta egy ideig. A fejedelem rövidesen bekövetkező halála után a család nemes cselekedetéért ajándékként kapta meg II. Rákóczi György szőnyegét, melyet végül a körösfői református gyülekezet templomának ajándékoztak. A szőnyeg alsó vége hátoldalán ez olvasható: „Körösfői curator Korpos István ajándéka 1754. az Úr asztalára felesége Bálint Katával”. A szőnyeg okkerszínű alapjában vörös imafülke látható, a széles bordúrsávban nagyméretű, ún. herati motívumsor halad végig, hátoldalán pedig megtalálható az 1914-es kiállítás jelzetének maradványa. A több évszázada készült szőnyeg mára erősen megkopott, poros, lyukas, molyrágásokkal teli, de változatlanul nagy tisztelettel őrzi a falu közössége.

A másik, feltehetőleg szintén Gördesben, de az előzőnél kissé később csomózott szőnyeget a kolozsvári unitárius teológián őrzik féltő gondval. E darab az előzőnél sűrűbb csomózású, kettős imafülkés, kétszörös. Állapota sajnos a körösfőinél is rosszabb, körben hiányos, szakadozott, lyukas.

Reméljük, hogy idővel restaurálva, eredeti szépségében vehet részt mindkét darab egy rangos szőnyegkiállításon.

Mátéfy György

KÖPRÜKURAN

"Günümüz insanı geçmişin sorunlarını yaşatmak yerine ortak tarihimizden iki millet arasında bir köprü kursun."

Süleyman Demirel

Macar Bilimler Akademisi Toprakbilim ve Agrokimya Araştırma Enstitüsü'nü tanıtıyoruz

Enstitünün görev kapsamı

Enstitü, toprak bilimi-agrokimya-toprak biyolojisi ihtisas alanlarının merkez araştırma kurumudur ve ilk başta temel araştırmalardan sorumludur. Bunun yanı sıra enstitü araştırmacıları, toprakbilim ve agrokimya ile bağlantılı geliştirme çalışmalarına, uzman eğitime ve yüksek lisans eğitimine de etkinlikle katılmaktadır. Enstitü başlıca araştırma hedeflerini üç büyük konu grubunda gerçekleştirmek emelindedir.

Toprakbilim (Pedoloji) araştırmaları

Toprakbilim araştırmaları başlıca şu hedeflere yöneliktir: Modern haritalı toprak enformasyonu sistemini gerçekleştirmek, aynı zamanda bunu bilgisayar tekniği ve telemetri yardımıyla geliştirerek uzmanlık sistemi düzeyine yükseltmek.

Toprakların volümetrik değişkenliğini çağdaş biçimde nitelendirmek, ayrıca volümetrik değişimlerin zamansal dinamiklerini izlemeyi amaçlayan monitoring sistemlerini oluşturmak.

Toprakta madde dolaşımı süreçlerini nitelendirmek ve ayarlama olanaklarını belirlemek.

Toprağın üretkenliğini engelleyen etkenleri ve toprak degradasyonu süreçlerini incelemek.

Agrokimya araştırmaları

Agrokimya araştırmalarının başlıca hedefleri şunlardır: Çeşitli bitkisel besin maddelerinin değişik biçimlerinin volümetrik dağılımı ve zamansal dinamiğini hassaslıkla belirlemek; köklerin mikro çevrelerini incelemek; toprağın besin maddesi arzı gücünü ve etkilebilirliğini çağdaş biçimde nitelendirmek. Su stoklarımızın korunması yararına, bitkilerin çeşitli kaynaklardan gelen besin maddelerinin açık sulara ve/veya yeraltı sularına geçmeleri olanaklarını, koşullarını aydınlatmak. Doğal nedenler veya insan müdahalesinin etkisiyle bitkilerde meydana gelen stres durumlarını, etkili biçimde müdahalede bulunabilmek için bölgelere göre hızla ve güvenilir biçimde tespit ve kaydetmek.

Alternatif tarımın agrokimya problemlerini incelemek.

Toprak biyolojisi ve biyokimyası araştırmaları

Toprak biyolojisi ve toprak biyokimyası araştırmalarının başlıca hedefleri şunlardır: Toprakların biyolojik durumlarını nitelendirmeyi amaçlayan metodolojik temel araştırmalar.

Toprağın massedebileceği azot (N) içeriğinin etkili biçimde gerçekleşmesine hizmet eden biyolojik ayarlama olanaklarını ortaya çıkarmak.

Doğal ekosistemlerde ve agroekosistemlerde toprak, mikro-organizmalar, ve yüksek cinsten bitkiler arasındaki karşılıklı etkileri incelemek.

Doğal ve agroekosistemlerde endomikoriz mantarlarının toprak-bitki düzeninde oynadığı rolü ve yayılmasını incelemek. Ekosistemlerdeki besin maddesi dolaşımında amidaz ve fosfatazların rolü.

(Çeviren: Yılmaz Gülen)

Budapest'de Türk Moda Günleri ve Tekstil Fuarı

5-8 Kasım arasında düzenlenen Türk Tekstil ve Deri Günlük açılış töreninde büyük saydaki katılımcı T.C. büyükelçisi Ender Arat aşağıdaki konuşmayla selamladı:

„Sayın Bakan, Değerli Misafirler, Türk-Macar Tekstil Üreticileri,

Macaristan'da göreve başladığımızın birinci ayı bugün. Ve Türk-Macar ekonomik ilişkilerine hız kazandırmak için böyle bir fuardan ve bir ay içinde işe başlamakta kavanç duyuyoruz. Buraya gelmeden önce Ladin Fuarı ile biz 6 ay kadar önce oturduk ve böyle bir fuarın açılmasının yararlı olacağı sonucuna vardık. Bugün bunları görünce çok güzel bir karar verdiğimizizi anlıyorum. Bu açılış yapmak üzere Macaristan'a geldiğiniz için sizlere çok teşekkür ediyorum. Bu fuara katılan Türk üreticilerin birinci amacı kendilerine güvenilir, birlikte çalışma iradesi olan ortaklar, Macar ortaklar bulunmasıdır. Sergiye Türkiye'den otuzbeş civarında firma katılıyor, onüç değişik şehirden geliyorlar. Bu firmaların hepsi sayın Bakanımızın, Büyükelçiliğimizin Ticaret Müşavirliğimizin ve Macaristan'da yetkililerin güvendiği firmalardır.

Herhangi bir sorunla karşılaşılması halinde, bunları ortadan kaldırmak için Büyükelçiliğimiz size yardımcı olacaktır. Tekstil sektöründen, deri sektöründen katılanların, özellikle Türkiye İhracatçılar Birliği başkanı sayın Turgut Koşar bizim aramızda olmasından dolayı teşekkür ediyorum, çok güzel imkanlar bulacağımızı umuyorum.

Hepinize çok çok teşekkür ediyorum."

Bundan sonra Devlet Bakanı Yücel Seçkiner yaptığı konuşmada şunları vurguladı:

"Değerli konuklar, 5-8 Kasım 1998 tarihleri arasında Budapeşte'de düzenlenen Türk Moda Günleri ve Tekstil Fuarı vesilesiyle Macaristanı ziyaret etmekten duyduğum memnuniyeti ifade etmek isterim.

Türkiye ile Macaristan arasındaki ikili ticari ilişkilerinin hızlı ve devamlı gelişmesi için önemli fırsatlar bulunmaktadır. Son yıllarda iki ülke arasında ticari ilişkilerde önemli gelişmeler kaydedilmiştir. 1997 yılında ticaret hacmi 250 milyon dolara yaklaşmıştır. 1998 yılında da artış eğilimini sürdürmektedir. 1 Nisan 1998 tarihinde yürürlüğe giren Serbest Ticaret Anlaşmasının katkısıyla, önümüzdeki dönemde ticaret hacminin daha da artmasını bekliyoruz.

Ancak, bu hedefe ulaşmak için iki ülke işadamlarının düzenli bilgi değişimi yoluyla işbirliğini arttırmaya yönelik çabalarını sürdürmeleri gerekmektedir. Bu çerçevede, açılışını yapmaktayız bu Fuarı Türk firmalarının gösterdikleri ilgiden büyük memnuniyet duyuyoruz.

Ayrıca, önümüzdeki dönemde de, her iki ülkede düzenlenen sergi, fuar ve diğer tanıtım faaliyetlerine destek olmak ve iki ülke özel sektör temsilcileri arasındaki temasların daha da artırılması amacıyla karşılıklı ziyaretleri teşvik etmeye devam etmek konusunda kararlı olduğumuzu belirtmek istiyorum.

Bu bağlamda, Türk Moda Günleri ve Tekstil Fuarının her iki ülkenin de tanıtımına çok önemli katkılarda bulunacağını düşünüyorum.

Türkiye ve Macaristanın Asya ve Rusya'da son dönemde yaşanan ekonomik krizlerden aşar düzeyde etkilendikleri dikkate alınarak, iki ülkenin önümüzdeki dönemde de ekonomik büyümelerini sürdürmelerine inanıyorum.

Ancak, iki ülke arasındaki ilişkiler ticaret ile sınırlı kalmamalıdır. Bu çerçevede, iki ülke arasındaki ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla, gerek her iki ülkede gerek üçüncü ülkelerdeki ortak faaliyet ve yatırımların artırılması yönünde çaba gösterilmelidir. Ortak yatırımlar iki ülke arasında uzun vadeli ve kalıcı bir işbirliği kurulması açısından da önem taşımaktadır.

Karşılıklı temasların son zamanlarda ivme kazanması gerçeğinin ışığında, ticari ve ekonomik işbirliğini geliştirmeye yönelik çabalarımızın somut sonuçlarını kısa zamanda görmeyi samimiyetle arzu ediyoruz.

Sözlerine, Fuarı düzenlenmesine katkıda bulunan tüm Türk ve Macar firmalara ve iki ülke yetkililerine başanlı çalışmalarından dolayı teşekkür ederek ve Fuarı iki ülke ilişkilerine olumlu katkılarda bulunacağından emin olduğumu bir kez daha belirterek son vermek istiyorum.

Teşekkür ederim."

Açılış töreninden sonra görkemli bir moda gösterisi düzenlendi.

EFES Pilsener Premium Beer

A **BATUHAN Kft.**, az **EFES** Pilsener sör kizárólagos jogú magyarországi forgalmazója a világszerte ismert és kedvelt ital teljes választékát kínálja Önöknek.

Az **EFES** Pilsener sör eddig már négy nagy világversenyen — Amszterdamban, Brüsszelben, Madridban és Párizsban — ért el első helyezést.

A közvetlenül a törökországi gyárból szállított sör a **BATUHAN Kft.** Késmárk utcai import raktárában kapható, illetve megrendelésre kiszállítjuk tisztelt Partnereinknek. Nagy tételek vásárlása esetén, valamint területi képviselőinknek további kedvezmények lehetőségét kínáljuk.

Az **EFES** Pilsener sör főbb jellemzői:

Alkoholtartalom:	5%
Szárazanyag-tartalom:	11 Balling-fok
Szavatossági idő:	1 év (365 nap)

Az **EFES** Pilsener sör az alábbi választékban kerül forgalomba:

0,33 literes üveges és 0,50 literes üveges kiszerelésben 24, illetve 20 db/karton,
0,33 literes dobozos és 0,50 literes dobozos kiszerelésben 24 db/tálca.

Az alkoholmentes **EFES** Pilsener sör 0,33 literes dobozos és üveges kivitelben.

Valamennyi göngyöleg eldobható!

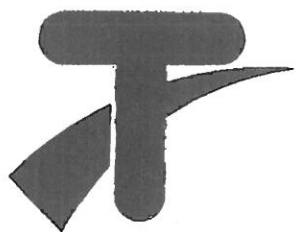
A világ 38 országában már kapható és méltán kedvelt **EFES** Pilsener sört Magyarországon a **BATUHAN Kft.**-nél lehet beszerezni az alábbi címen:

BATUHAN Kft. importraktár: Budapest XV., Késmárk u. 9.

Telefon/fax: (1) 410 24-99

Tempo Uno® Kft. Bosfor® Kft.

Önök is tudják, hogy melyek azok a ruhaneműk, amelyeket leggyakrabban kell vásárolnunk; ilyenek a zoknik, a női és a férfi alsóneműk, a trikók, a pólók és más hasonló fehérneműk. Nem mindegy tehát, hogy mennyiért tudjuk ezeket beszerezni!

A **TEMPO UNO Kft.** és a **BOSFOR Kft.** nagykereskedelmi üzleteiben rendkívül olcsó áron és jó minőségben vásárolhatják meg ezeket a textil termékeket.

A **TEMPO UNO Kft.** és a **BOSFOR Kft.** az 1500 m² alapterületű, budapesti központi raktárából — a magyar piacon kívül — szállít Lengyelországba, Oroszországba, Jugoszláviába és Ukrajnába is.

A **TEMPO UNO Kft.** és a **BOSFOR Kft.** nagykereskedelmi áruházainak címe:

Budapest X., Monori út 1-3.

Nyitva tartás: mindennap.

Tel./fax: (36-1) 262 62-51; 260 66-09; 262 96-34

Budapest X., Kőbányai út 19.

(Az Orczy térnél, a Kőbányai és a Fiumei út sarkán)

Nyitva tartás: mindennap.

Telefon: 210 04-00/2331-es mellék

Nyíregyháza, Tokaji út 4/a.

Várjuk kedves vásárlóinkat!

Nagy tételek vásárlása esetén árengedményt adunk.